

Els Roman, naixement i evolució d'un llinatge a Manacor

Pere Bonet Roman, Pedro Fidel Castro Lliteras, Joan Estelrich Llull

El primer avantpassat directe conegut de la família Roman de Manacor el trobam a l'any 1873, amb menys d'un any d'edat, provinent de la Inclusa de Palma. Tot i que en el moment del seu baptisme fou anomenat Gabriel Romar, al llarg dels anys fou conegut amb molts noms diferents.

Tan sols han passat cinc generacions des del moment de la seva arribada a Manacor, però ha estat temps a bastament per a la creació de rumors familiars al voltant dels seus orígens, del seu llinatge i les raons dels seus èxits personals. Per això, creim que resulta interessant recollir aquestes històries familiars i intentar verificar-les o desmentir-les a través de la documentació existent.

L'origen

Gabriel Romar Expósito (Palma, 1872 - Manacor, 1945) va néixer a l'Hospital (General?) el dia 7 de desembre i fou traslladat a la Inclusa i batiat el mateix dia.

Número 147 [Procedente del Hospital]Gabriel Romar

Dia siete de Diciembre del mil ochocientos setanta y dos á las ocho y tres quartos de la mañana entró en esta Casa provincial de Expósitos un niño, á quien bautizé solememente el mismo dia en este Oratorio de Nuestra Señora de los Desamparados, qué su nombre Gabriel Romar, y madrina la hermana Sor Mercedes Rosselló, á quien advertí el parentesco espiritual y obligaciones contraídas, de lo que doy fe,

Juan Mayol Prô.

Número 147. *Gabriel Arnau*
Días siete de Diciembre de mil ochocientos se-
tenta y dos a las ocho y tres cuartos de la ma-
ñana entro en esta Casa provincial de Expositos
un niño, el quise bautizar solemnemente el mismo
dia en este Batario de Nuestra Señora de los
Dolores. Fue su nombre Gabriel Arnau,
y madre las hermanas Sr. Mercedes Masullo, a
quien advierte el parentesco espiritual y obligaciones en
virtud, de que soy papá.
D. J. Masullo

Día 11 Dic 1872 se encargó de su lactancia Juana
Mª Quetglas consorte de Bernardo Llobet vecina del
Arrabal de Santa Catalina
Devuelto el 21 de los mismos
Día 2 Enero 1873 se encargó Juana Ana Torrilla con-
sorte de Manuel Cortes vecinos de Manacor

Día 11 Dic 1872 se encargó de su lactancia Juana Mª Quetglas consorte de Bernardo Llobet vecina del Arrabal de Santa Catalina.

Devuelto el 21 de los mismos.

Día 2 Enero 1873 se encargó Juana Ana Torrilla consorte de Manuel Cortes vecinos de Manacor.

Va romandre molt poc a la Inclusa, no arribà a un mes i va ser acollit temporalment a la família Cortès. L'acollida sempre implicava que fos temporal i la família rebia una compensació econòmica per mantenir l'infant. Però, en el moment de retornar l'infant al Centre de Desemparats, la mare d'acollida, Juana Ana Torriella, va recular en la seva decisió. Cal destacar que Juana Ana també era procedent de la Inclusa, batiada a Pollença i adoptada a Manacor per la família Sureda i Nicolau l'any 1866.

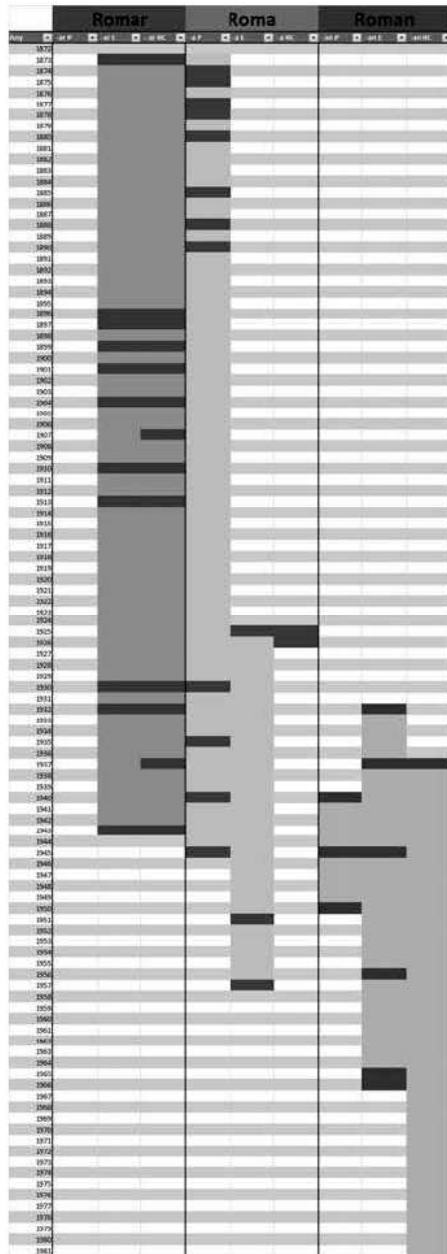
En canvi, tal com contenen les fonts orals, el pare de Gabriel Romar no sentia una gran estima pel fill acollit. Tal era aquest rebuig que accedí a quedar-se amb l'al·lot amb la condició que només rebria menjar i llit i no tendria accés als llinatges ni a l'herència familiar. Per això, de ben jove es posà a fer feina (10 o 13 anys, segons contà el seu net Miquel Roman Fullana (Manacor, 1933)) a Ca s'Hereu fent netes botes grenyals. La família de Ca s'Hereu era la Rosselló Nadal, fet que ens creà, durant la nostra investigació, el dubte d'una possible relació de sang per la coincidència de llinatges entre la seva padrina jove, sor Mercedes Rosselló (nascuda a Palma l'any 1844, batiada Maria Rosselló Ballester), i la família que el llogà per treballar.

Ràpidament, va prosperar econòmicament, fet que provocà l'aparició de diferents rumors dins la seva descendència, quan aquesta va ser conscient de l'origen i el progrés que va fer, ja de ben jove. Però sembla que en realitat, així com el defineix el seu net Miquel, va ser un home molt treballador i va saber gestionar els diners per anar comprant petits trossos de terra així com s'anaven establint diverses finques de Manacor: es Morers, Son Jaume Andreu, Son Pere Andreu o Son Perot, entre altres.

El llinatge

Abans de l'arribada de Gabriel Romar Expósito (1873) no es troba als padrons de Manacor cap llinatge semblant ni variant. Sí que trobam un *Antonio Roma* l'any 1859 (AMM 1220/1), però molt probablement és una mala transcripció del llinatge Pomar, que també apareix a la mateixa partida del padró. Per altra part, no podem deixar d'indicar que a la mateixa època existia el renom *Roma* a Manacor, relacionat amb els Rosselló Amer.

Al llarg de l'existència del llinatge, es pot veure com s'inicia sent *Romar* al 1873 (vegeu partida de baptisme) i notam com va evolucionant cap a la forma actual *Roman*. En aquest quasi segle i mig, podem observar que el llinatge pateix una sèrie de vacil·lacions sobretot a la grafia, a vegades confonent-lo amb llinatges completament diferents. Segurament, a causa del desconeixement i l'estra-

nyesa d'aquest llinatge a Manacor i a Mallorca en general.

La gràfica d'aquesta pàgina representa la presència de les diferents grafies del llinatge al llarg del temps en documents de padrons, de l'Església (baptismes i matrimonis) i del Registre Civil. Podem observar que durant les primeres dècades (fins *ca* 1920) predominen les grafies homòfones *Romar* [ro'ma] i *Roma* [ro'ma], la primera en documents del Registre Civil i l'Església i la segona en els padrons. Ambdues grafies conviuen amb *Roman* durant un temps –poc més d'una dècada–, però aquesta darrera és l'única que utilitza la família en l'actualitat.

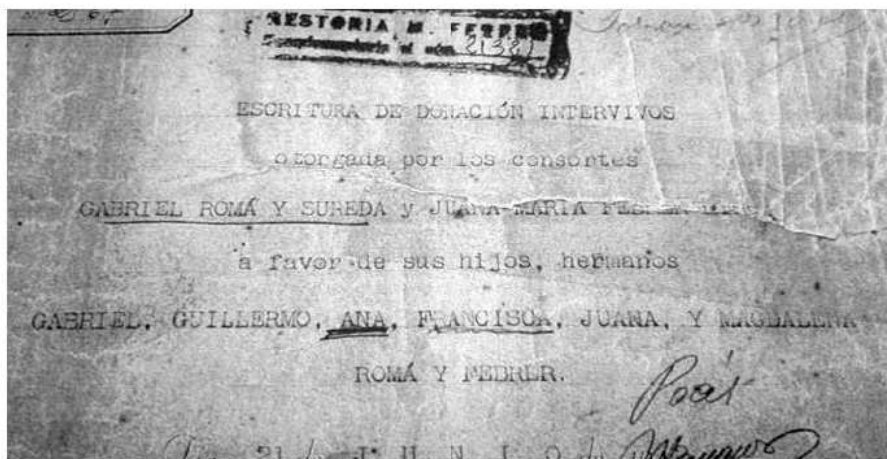
Probablement, la grafia Roma seria producte d'un sistema d'emplenament dels padrons en què, a cada carrer, una persona del mateix carrer podria ser l'encarregada d'apuntar els noms de tots els veïnats, a vegades comptant sols amb uns coneixements mínims de lletra.

La primera vegada que apareix el llinatge *Roman*, pròpiament dit, és l'any 1932 en la partida de matrimoni de Juana Maria Roman Febrer, filla de Gabriel. A partir d'aquest moment, anam trobant la presència de la forma acabada en ena que conviu amb les grafies més antigues –*Romar* i *Romà*– fins a la desaparició de les velles formes a partir dels anys seixanta del segle xx. Actualment només tenim constància d'una persona que conser-

vi oficialment el llinatge amb una de les formes antigues, però com a segon llinatge.

A causa de l'estranyesa que provocava aquest llinatge desconegut pels habitants de Manacor i per l'origen dels pares d'acollida, de família xueta, *Cortès*; a vegades, el llinatge es confon amb altres com els *Pomar* i *Homar* i altres d'origen castellà com *Romero*. Fins i tot hi ha transcripció i canvis de lletra de Roman a Ramon. També apareix com a *Gabriel Roseyo* l'any 1883 (AMM 1640/1), segurament perquè ja treballava o havia treballat a ca s'Hereu.

Un dels documents més interessants dels que disposam és la donació entre vius que va fer Gabriel Romar Expósito als seus fills l'any 1942. En aquest document, hi apareix Gabriel Romar amb algunes de les vacil·lacions del seu llinatge. S'ha de notar que, tot i ser l'any 1942, no apareix en cap moment la grafia *Roman*. Per altra part, en aquest document apareix *Sureda* com a segon llinatge del cap de família. També apareix *Romero*, l'única vegada que ho hem pogut documentar per escrit, tot i que Miquel Roman tenia coneixement d'aquesta variant. És curiós que *Romero* apareix com a primer o segon llinatge, en canvi, és més difícil d'entendre l'aparició de *Sureda* com a llinatge propi de la família. L'aparició més antiga del llinatge *Sureda* a la mateixa família és en el llinatge de la seva mare d'acollida, Juana Ana Torrilla, que és coneguda com Juana Ana Sureda al padró de 1880 (AMM 1320/1), també la trobam al mateix document de donació entre vius en què apareix com Juana Ana Torrillas Sureda. A Gabriel, sols el trobam amb el llinatge *Sureda* en una correcció anotada al marge del padró de 1940 (AMM 883/2), en què apareix primerament com a Gabriel Ramon Gomila, i es canvia a G. Ramon Sureda, segurament en el moment de la seva defunció

l'any 1945. Podem tornar a especular sobre la relació que tenia Gabriel amb la seva família, entenent que en algun moment decideix utilitzar aquest llinatge de sa mare, ja que no té el permís d'utilitzar el *Cortès* de son pare.

Los consortes **GABRIEL EXPÓSITO**, conocido indistintamente por **GABRIEL ROMA Y SUREDA, GABRIEL ROMERO Y SUREDA, GABRIEL ROMERO Y ROMA, Y GABRIEL ROMA Y ROMERO**, de sesenta y nueve años de edad y JUANA-MARIA FEBRER Y RIERA, de sesenta y seis años de edad, con sus hijos hermanos GABRIEL, GUILLERMO, ANA, FRANCISCA-JUANA [sic. És un error, són dues germanes] y MAGDALENA ROMA Y FEBRER, acompañadas las dos últimas de sus respectivos maridos Lorenzo Galmés y Sansó y Matias Bosch y Oliver, solteras la Ana y Francisca y casados todos los demás,

(Cita del document de donació entre vius de Gabriel Romar, cedida per la família Roman Rosselló).

La rumorologia

L'aparició d'aquest llinatge i l'origen incert de Gabriel Romar en el Manacor del darrer terç del segle XIX, va provocar que circulessin diferents rumors dins les branques de la descendència de la mateixa família sobre l'origen del seu avantpassat. Això ha provocat que els diferents descendents es creassin aquestes "llegendes" i arribassin, en alguns casos, a ser contradictòries entre elles. Segurament, el que ha fet brollar aquestes històries ha estat la desinformació sobre el tema entre les diferents generacions, ja que l'iniciador de la saga no va revelar mai el que sabia sobre el seu origen, si és que sabia res. La principal font d'informació que tenim a l'actualitat és Miquel Roman Fullana, que sempre conta que el que sap ell és gràcies a les converses amb la seva padrina, Juana Maria Febrer Riera, esposa de Gabriel Romar Expósito.

Així, abans ja hem anat contant alguns d'aquests rumors, la majoria, per suposat, tenen a veure amb l'origen i els pares del primer *Romar* manacorí. Dins la folklorística podem classificar aquest "rumors" dins el terreny del *relat d'experiències reals*, ja que, tal com diu Carme Oriol, "És un tipus de relat que es basa en fets reals i té un caràcter biogràfic o històric. El seu component altament realista fa que aquestes narracions tractin temes que estan molt directament relacionats amb les experiències viscudes pels narradors" (2002, 80).

Els pares de Gabriel Romar Expósito

El primer dubte i rumor que apareix dins la família Roman és qui eren els pares del seu avantpassat. La teoria que ens contaren és que era fill de botifarres: sa mare era una fadrina vella de casa bona i son pare comandant militar. Aquesta

suposició ve donada pel que pogueren descobrir Guillem i Gabriel Romar Febrer en una visita a Palma, amb la intenció d'investigar l'origen del seu pare, realitzada, segurament, a la dècada de 1930 o principis de 1940. Tot i donar en adopció el nin a la Inclusa, per la posició social dels suposats pares, la criatura havia de ser ben cuidada, per això va rebre una manutenció mensual gran, tant el Centre de Desemparats com la família d'acollida. Una altra història és que els pares decidiren posar-li un llinatge compost pels noms o els llinatges dels pares biològics.

L'origen real del llinatge és un simple fet casual, ja que el capellà de la capella, el prevere Juan Mayol, inscrivía els al·lots amb llinatges diferents tots començats per una síl·laba en concret, en el cas estudiat, a més de Romar, hi trobam Romano, Romero, Roman, Romancia, Romeña, Romelia, Romira, Romas, Romer, Romana, etc. (ES AGCM II-237, 1869-1892). Amb menys exemples, és semblant el cas del llinatge de Juana Ana Torrillas, que comparteix les primeres lletres amb el d'altres nins de la Inclusa de la seva època com Torrissa, Torres, etc.

Relacionat amb els llinatges, es fa notar la coincidència de llinatges entre la seva padrina de fonts, sor Mercedes Rosselló i la família Rosselló de Ca s'Hereu que el contractà de jove per treballar. Cal dir que amb aquesta família prosperà molt econòmicament i, a més, hi va ser tingut amb gran estima i arribà a tenir un tractament afectuós fins a ser ell anomenat *en Biel nostro* o la seva filla va ser rebuda com na *Joaneta nostra*.

Però, els llinatges de la monja de la Inclusa (Rosselló Nadal) i de la família manacorina (Rosselló Ballester) no coincideixen exactament i els descendents insisteixen que el progrés econòmic és fruit de la constància del treball de Gabriel Romar i la visió de negoci que tenia en temes de finques. Pel que sembla, doncs, la família Rosselló Nadal de ca s'Hereu no tenia cap relació familiar extraoficial amb Gabriel Romar, simplement una relació de treball forta i continuada que esdevingué familiar.

Sobre la família d'acollida, Manuel Cortès i Juana Ana Torrilla Sureda, el que destaquen els informants és que el pare no va voler donar-li ni llinatges ni herència. Simplement l'acollia per la manutenció, motiu pel qual el posà a treballar ben jove. També el titllaren de xueta, ja que el seu pare d'acollida ho era, però sempre es defensa que ell no ho era.

Les reunions

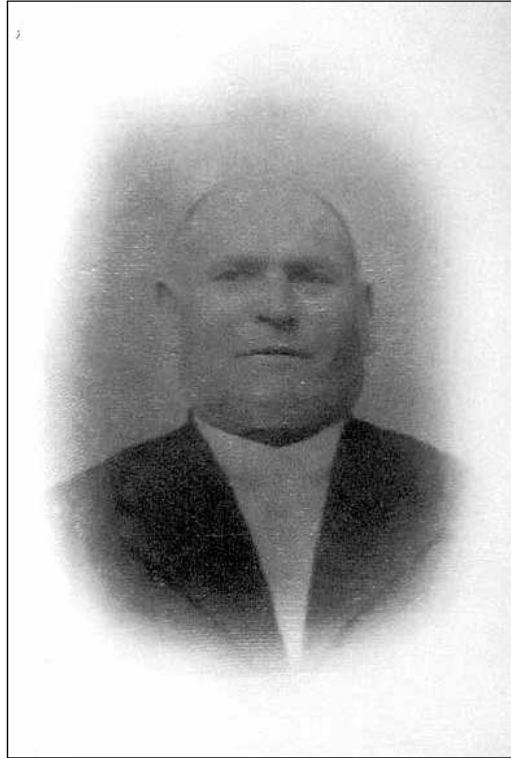
Trobam dos moments de canvi en el llinatge. Com hem observat abans, apareix la forma *Roman* en els anys trenta i comença a conviure amb les grafies antigues

fins a ser l'única a partir dels anys seixanta. Pel que sembla, hi va haver diferents reunions entre els germans per decidir quina havia de ser la forma del llinatge dins la família. Pel que diuen les fonts orals, sobretot de la part Roman Rosselló, sembla que hi va haver dues reunions per decidir-ho; la primera se situaria al voltant dels anys vint, i la segona en els anys seixanta.

Tanmateix, només podem confirmar-ne una. Tenim constància del darrer canvi de llinatges a la família Roman, en concret, a la branca Roman-Fullana a l'any 1985. L'any 1982, Miquel Roman Fullana sofí un accident pel qual se li reconegué una discapacitat parcial. En el moment d'accedir a l'ajut, rebé una notificació per la qual els seus llinatges no eren coincidents a tota la documentació presentada. Segons

ens conta ell mateix, sembla que a l'església de Manacor apareixia amb el llinatge *Roman*, al Registre Civil era *Romá* i a altres documents era *Romero*. Hagué de triar un llinatge, però davant la impossibilitat que els germans portessin llinatges diferents, es feu necessari posar-se d'acord. Miquel decidí deixar la tria al seu pare Guillem Romar Febrer (Manacor, 1901-1985), qui sembla que mostrà certa indiferència envers la tria fins que finalment es decidiren per la versió *Roman*.

Al Registre Civil de Manacor trobam una nota que fa referència al canvi de llinatge al costat de les partides de naixement i matrimoni de Guillem Romar Febrer, datada el 18 d'octubre de 1985, fent constar que "se ha procedido a la rectificación del apellido... de Romar a Roman". Es destacable també que a la partida de matrimoni apareix una correcció encara més antiga, no oficial i sense

Fotografia de Gabriel Roman Expósito cedida per Antònia Galmés Roman.

datar, des d'un primer llinatge *Pomar*, al *Romar* corresponent.

Aquests canvis no afectaren la resta de fills de Gabriel Romar Expósito: Gabriel, el fill major, ja era mort en aquells moments (1897-1965) i no es feia necessari corregir els llinatges (a més, sembla que tots els seus fills ja eren *Roman*); Aina (sor Ana), Francisca, Juana Maria i Magdalena eren dones i, per tant, el seu llinatge es perdia a la següent generació, fent innecessari el canvi.

En conclusió, la història de l'origen i l'evolució del llinatge *Roman* a Manacor té el seu interès historiogràfic per tenir un origen i una evolució interessant i únic. El simple fet d'aquesta estranyesa dins el Manacor del segle XIX i XX provocà una sèrie de rumors que són interessants pel seu estudi.

Hem d'agrair als familiars de les diferents branques de la família Roman per la seva col·laboració i l'interès posat en el treball: Miquel Roman Fullana, Joana Truyols Roman, Antònia Galmés Roman, *Grisa* (nets de Gabriel Romar Expósito), Miquel Perelló Roman, Júlia Roman Quetglas i Llorenç Rosselló Galmés, *Gris* (renets del mateix Gabriel).

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

ORIOL, Carme (2002). *Introducció a l'etnopoètica: teoria i formes en la cultura catalana*. Valls: Cossetania Edicions.

Documents d'arxiu

- ES AGCM II-237 (1869-1892). *Índice de expositos*.
- ES AGCM II-475 (1872). *Libro de registro de exposiciones año 1872*.
- ES AGCM II-457 (1853). *Libro de registro de exposiciones año 1853*.
- ES AGCM II-458 (1853-1866). *Libro registro de adopciones 1853-1866*.
- AMM 1285/1 (1874). *Padrón de 1874*.
- AMM 1290/1 (1875). *Padrón de agosto de 1875*.
- AMM 1298/1 (1875). *Padrón de 1875*.
- AMM 1305/1 (1877). *Padrón de 1877*.
- AMM 1311/1 (1878). *Padrón de 1878*.
- AMM 1320/1. (1880). *Padrón de 1880*.
- AMM 1354/1. (1885). *Padrón de 1885*.
- AMM 1407/1. (1890). *Padrón de 1890*.

AMM 1640/1 (1883). *Padrón de 1883.*

AMM 1838/1 (1888). *Padrón de 1888.*

AMM 877 (1930). *Padrón de 1930.*

AMM 880 (1935). *Padrón de 1935.*

AMM 883 (1940). *Padrón de 1940.*

AMM 886 (1945). *Padrón de 1945.*

AMM 888 (1950). *Padrón de 1950.*

S/S (1942). *Escritura de Donación Intervivos.* [Document cedit per la família Bonet Roman]

Arxiu Parroquial de Nostra Senyora dels Dolors, de Manacor. *Sèrie de llibres de baptismes, matrimonis i defuncions des de 1897 a 1985.*

Registre Civil de Manacor. *Sèrie de llibres de registre de naixements i matrimonis des de 1897 a 1985.*